celestial nymph, an *apsaras*. -वैद्य *m.* du. an epithet of the two Aśvins. -पा 1 an epithet of *Soma*. -2 of the thunderbolt of Indra. -सिन्धु = स्वर्गङ्गा q. v.

स्वर *a.* Going; one who goes (this meaning is given only by Gīrvaṇa.); असौ स्वर इतीममाचक्षते स्वर इति प्रत्यास्वर इत्यमुं......चोद्गीथमुपासीत Ch. Up. 1. 3. 2.

स्वरः [स्वर्-अच्, स्वृ-अप् वा] 1 Sound, noise. -2 Voice; स्वरेण तस्याममृतस्रुतेव प्रजल्पितायामभिजातवाचि Ku. 1. 45. -3 A note of the musical scale or gamut, a tone, tune; (these are seven:— निषादर्षभगान्धारषड्जमध्यमधैवताः । पञ्चमश्चेत्यमी सप्त तन्त्रीकण्ठोत्थिताः स्वराः Ak.); सप्त स्वरास्त्रयो ग्रामा मूर्छनाश्चैकविंशतिः Pt. 5. 54. -4 The number 'seven'. -5 A vowel. -6 An accent; (these are three; उदात्त, अनुदात्त and स्वरित q. q. v. v.); निहन्त्यरीनेकपदे य उदात्तः स्वरानिव Śi. 2. 95. -7 Air breathed through the nostrils. -8 Snoring. -9 Sweetness of tune or tone; तस्मादार्त्विज्यं करिष्यन् वाचि स्वरमिच्छेत तया वाचा स्वरसंपन्नयार्त्विज्यं कुर्यात् Bri. Up. 1. 3. 25. -रा N. of the chief wife of Brahman. -Comp. -अंशः a half or quarter tone (in music). -अङ्कः a kind of musical composition. -अन्तरम् the interval between two vowels, hiatus. -उदय *a.* followed by a vowel. (-यः) 1 the production of sound. -2 see स्वरशास्त्र. -उपघातः hoarseness. -उपध *a.* preceded by a vowel. -कम्पः trembling of tone. -कर *a.* producing voice -क्षयः the loss of voice. -ग्रामः the musical scale, gamut. -च्छिद्रम् the sound-hole of a flute. -दीप्त *a.* (in augury) inauspicious with regard to voice. -नाभिः a kind of flute. -पत्तनम् N. of the Sāma-veda. -परिवर्तः change of voice. -बद्ध composed in musical measure. -ब्रह्मन् the Brahman as manifested in sound; स्वरब्रह्मणि निर्भातहृषीकेशपदाम्बुजे अखण्डं चित्तमावेश्य लोकाननुचरन् मुनिः ॥ Bhāg. 6. 5. 22. -भक्तिः *f.* a vowel-sound phonetically inserted in the pronunciation of र् or ल् when these letters are followed by a sibilant or any single consonant; (*e. g.* वर्ष pronounced as वरिष). -भङ्गः, -भेदः 1 indistinctness of utterance, broken articulation. -2 hoarseness or cracking of voice. -भङ्गिन् *m.* a kind of bird. -मञ्चनृत्यम् a kind of dance. -मण्डलम् the circle of notes, arrangement of musical scales; सप्त स्वरास्त्रयो ग्रामा मूर्च्छनाश्चैकविंशतिः तानास्त्वेकोनपञ्चाशदित्येतत्स्वरमण्डलम् ॥ Pt. 5. 54. -मण्डलिका a kind of lute (वीणा). -मात्रा strength of sound. -योगः voice. -लासिका a flute, pipe. -विभक्तिः separation of a vowel. -शास्त्रम् 1 the science of the modulation of sounds. -2 the science of the passage of the air through the nostrils (as bearing on the prognostication of future events). -शुद्ध *a.* correct in musical measure. -शून्य *a.* without musical notes, unmelodious, unmusical. -संयोगः 1 the junction of vowels. -2 the union of notes or sounds, *i. e.* voice; अन्य एवैष स्वरसंयोगः Mk. 1, 3; U. 3; पण्डितकौशिक्या इव स्वरसंयोगः श्रूयते M. 5. -संक्रमः 1 a transition or succession of notes; तं तस्य स्वरसंक्रमं मृदुगिरः श्लिष्टं च तन्त्रीस्वनम् Mk. 3. 5. -2 the gamut. -संदेहविवादः a kind of round game; K. -संधिः the coalition of vowels. -संपद् *f.* melody of voice. -संपन्न *a.* having a melodious voice. -सामन् *m.* pl. epithets of particular days in a sacrificial session.

स्वरवत् *a.* 1 Having sound, sonorous. -2 Having a voice. -3 Vocal. -4 Having an accent, accented.

स्वरित *a.* [स्वरो जातोऽस्य इतच्] 1 Sounded; caused to sound; स्वरितवेणुना सुष्ठु चुम्बितम् Bhāg. 10. 31. 14. -2 Sounded as a note, pitched. -3 Articulated. -4 Circumflexed. -5 Accented. -6 Added, admixed. -तः The third or mixed tone lying between high and low; समाहारः स्वरितः P. I. 2. 31; see Sk. thereon.

स्वरितत्वम् Connotation, significance; अयोविकारे स्वरितत्वमिष्यते N. 9. 42.

स्वरुः [स्वृ-उ] 1 Sunshine. -2 A part of a sacrificial post. -3 A sacrifice. -4 A thunderbolt; स्वरुणा विहतं सद्यो गिरेः शृङ्गमिवापतत् Śiva B. 21. 51. -5 An arrow. -6 A kind of scorpion.

स्वरुस् *m.* A thunderbolt.

स्वर्य *a.* Beneficial to the voice.

स्वर्गः Heaven, Indra's paradise; अहो स्वर्गादधिकतरं निर्वृतिस्थानम् Ś. 7. -Comp. -आपगा the celestial Ganges. -ओकस्, -सद् *m.* a god, deity; स्वर्गः स्वर्गसदश्चैव धर्मश्च स्वयमेव तु (उपतिष्ठतु) Mb. 14. 92. 27. -काम *a.* desirous of heaven. -गतिः, -गमनम् death. -गिरिः the heavenly mountain *Sumeru*. -तरङ्गिणी the Ganges; पश्य स्वर्गतरङ्गिणीपरिसरे Sūkti. 62. -तर्षः eager desire for heaven. -द, -प्रद *a.* procuring (entrance into) paradise. -द्वारम् heaven's gate, the door of paradise, entrance into heaven; स्वर्गद्वारकपाटपाटनपटुर्धर्मोऽपि नोपार्जितः Bh. 3. 11. -पतिः, -भर्तृ *m.* Indra. -पथः the milky way. -पर *a.* desirous of heaven. -मार्गः 1 the road to heaven. -2 the milky way. -रोदःकुहरः the hollow space between heaven and earth; टाङ्कारः स्वर्गरोदःकुहरवलयितत्रासकारी न कस्य B. R. 1. 49. -लोकः 1 the celestial region. -2 paradise. °ईश्वरः 1 Indra. -2 the body (as enjoying felicity in Indra's heaven). -वधूः, -स्त्री *f.* a celestial damsel, heavenly nymph, an *apsaras*; स्वर्गस्त्रीणां परिष्वङ्गः कथं मर्त्येन लभ्यते. -वासः residence in heaven. -साधनम् the means of attaining heaven.

स्वर्गिन् *a.* [स्वर्गोऽस्त्यस्य भोग्यत्वेन इनि] Belonging to heaven, heavenly. -*m.* 1 A god, deity, an immortal; त्वमपि विततयज्ञः स्वर्गिणः प्रीणयालम् Ś. 7. 34; Me. 30; Ku. 2. 45. -2 A dead or deceased man.

स्वर्गीय, स्वर्ग्य *a.* 1 Heavenly, celestial, divine. -2 Leading to heaven, procuring entrance into heaven; न च प्राणिवधः स्वर्ग्यस्तस्मान्मांसं विवर्जयेत् Ms. 5. 48; 3. 106; Bg. 2. 2.